

וקשיא על הא דאמר אילה במשנתינו.

אמר רב יוסף: לא קשיא. הא באוכמא, החלק השחור של העין רגיל להיות כשל אדם.

הא בצירא, כל בית מושב העין אין דרכו להיות כשל אדם.

שנינו במשנה: ופיו דומה כשל חזיר.

אמר רב פפא: לא תימא דבעינן שיהיה דומה לגמרי לחזיר, דשפיר שפיו עגול ופרום, ששפה עליונה ולחיים העליונות עודפות על התחתונות. אלא כיון דפרום, הוי מום אף על גב דלא שפיר⁽²⁸⁾.

שנינו במשנה: ושניטל רוב המדבר של לשונו.

מתניתין מני — רבי יהודה היא.

דתניא: ואת שניטל רוב הלשון הוי מום.

רבי יהודה אומר: האי "רוב הלשון" — רוב המדבר של לשונו:

מתניתין:

מעשה שהיה הלחי התחתון עודף על העליון. ושאל רבן שמעון בן גמליאל לחכמים. ואמר: הרי זה מום.

גמרא:

והינן בה: מאי תנא?

ומתריצין: משום דתנן במשנה הקודמת "פיו דומה לחזיר" ופליגי רבנן עליה דר' אילה דאמר הוי מום. וקאמרינן: כי פליגי רבנן עליה דרבי אילה, דאמרי "לא שמענו אלא אלו", בשפתו עליונה עודפת על התחתונה. אבל כשהתחתונה עודפת על העליונה מודים רבנן דהרי הרי זה מום.

ועלה מייתנין: מעשה נמי שלחי התחתון מ-ב עודף על העליון. שאל רבן שמעון בן גמליאל לחכמים. ואמר: הרי זה מום.

ומקשינן: והא מום זה גבי מומי אדם כהן הוא דתנן: שפתו העליונה עודפת על התחתונה או שתחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום ופסול לעבודה. ומשמע דבבהמה לא הוי מום.

והטעם: גבי אדם כהן הוא דכתיב בפרשת מומי הכהן "איש איש מזרע אהרן", ודרשינן: "איש" ששורה בזרעו של אהרון הוא דבעי מומא להפסל, אבל אם אינו שורה בזרעו של אהרון, שהוא משונה משאר הבריות, אפילו בלא מום נמי מיפסיל. אבל בכמה לא.

ואילו את אמרת דבבהמה נמי הוי מומא !?

ומתריצין: אמר רב פפא: לא קשיא, הא דאית בה עצם. דהיכא שעצם הלחי התחתונה עודפת על העליונה הוי מום אפילו בבהמה ובהכי איירי מתניתין דהכא.

הא דהוא מום רק באדם, דלית בה עצם. כלומר שהעצם אינה עודפת אלא השפה

28. פירוש נוסף ברש"י: שפיד, פירושו, שלחיו העליונות הולכות ומתחדדות כשפוד ופרוס

התחתונה בלבד עודפת על העליונה בזה אמרינן דבאדם הוי מום כיון שאינו שוה בזרעו של אהרון, אבל בבהמה לא.

מתניתין:

אוזן הגדי שחיתה כפולה, שהיה לו אוזן בתוך אוזן, בזה אמרו חכמים: בזמן שהוא עצם אחר, שהסחוס [התנוך] הוא אחד ורק מתחבר למטה באליה הוי מום.

ואם אינה עצם אחר שהסחוסים אינם מחוברים, אינו מום⁽²⁹⁾.

רבי חנניאל בן גמליאל אומר: זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר, ושאיין בה בזנב שלש חוליות, הרי זה מום.

גמרא:

תנו רבנן: פיו בלום, צר, ורגליו מבוזמות, כפות רגליו צרות. אם מחמת הריוח, אינו מום. אם מחמת העצם, שהשפתיים פתוחות יפה, אך עצמות הלחי אדוקות שאינו יכול להרחיב אותן וכשהוא אוכל מרחיב השפתיים הרי זה מום.

וכמו כן ברגל. שאם כל כף הרגל צרה אינו מום ואם רק העצם צרה והבשר מתרחב ומתפשט הרבה מעבר לעצם הרי זה מום.

[לשון אחר ברש"י: פיו בלום — נפוח. אם מחמת הריוח, שהתנפח מחמת רוח והצטנן

אינו מום כיון שיחזור לקדמותו. ואם מחמת שהעצם עבה ביותר, הרי זה מום].

אזניו כפולות בחססיות אחת שהתנוך הוא אחד, הרי זה מום. בשתי חססיות אינו מום.

שנינו במשנה: רבן גמליאל אומר זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר.

אמר רב פפא: לא תימא דהוי מומא משום דקמינא, שהיא דקה מאד כשל חזיר.

אלא דכריכא, עגולה כזנב החזיר, אף על גב דאלימא, שאינה דקה כמותו מכל מקום הוי מום, דזנב הגדי אינו עגול אלא רחב.

שנינו במשנה: או שאין בה שלש חוליות.

אמר רב הונא: בגדי, שתיים שתי חוליות בזנב הרי זה מום. שלש חוליות אינו מום שזהו דרכה.

בטלה, שלש חוליות בזנב הרי זה מום. ארבע חוליות אינו מום.

מיתיבי מהא דתניא: בגדי, אחת הרי זה מום. שתיים אינו מום. בטלה, שתיים הרי זה מום. שלש אינו מום. וקשיא לרב הונא דהכא תני בגדי אחת ובטלה שתיים. ואילו רב הונא אמר: בגדי שתיים ובטלה שלש?

תויבתא דרב הונא!

ורב הונא, מאי טעמא קאמר הכי? מתניתין גבי אטעיתיה. איהו סבר, מדרישא דמתניתין גבי

היינו שפיו עגול.

[מדוע הוי יותר מום בזמן שהוא עצם אחד] [ואינו דומה לבעלת חמש רגלים דהוי טריפה [כדלעיל מ,א] דאוזן בתוך אוזן אינו נראה כל

29. וכתב רש"י: וטעמא לא איתפריש לי.

גמרא:

והוינן בה: למימרא דיבלת הוי מומא.

ורמינהו, ממתניתין דלקמן: ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה. דפסולים למזבח, אך אינו מום גמור לישחט עליו בחוץ — בעל גרב, מין שחין, ובעל יבלת. ומוכח דיבלת לא הוי מום?

ופרכינן: ותסברא, דיבלת לא הוי מום גמור?

הא יבלת כתיבא באורייתא. דכתיב: "עורת או שבור, או חרוץ או יבלת".

ומתריצין: הא לא קשיא. הא, דתני דאינו מום גמור, כשהיבלת בגופו. הא דתני דהוי מום, כשהיבלת בעינו.

ואכתי מקשינן: מכדי קרא סתמא כתיב, מה לי בגופו ומה לי בעינו?

ומתריצין: אלא לא קשיא, הא דאית בה עצם. הא דלית בה עצם.

יבלת דקרא, איירי דאית בה עצם. הלכך בין בגופו בין בעינו הוי מום.

מתניתין דידן ודלקמן איירי דלית בה עצם. הלכך אנו מחלקין בין גופו לעינו, דבעינו הוי מומא ובהכי איירי מתניתין דידן, ובגופא לא הוי מומא גמור ובהכי איירי מתניתין דלקמן.

אוזן⁽³⁰⁾, איירי בגדי. סיפא, דתני גבי זנב ושאיין בה שלש חוליות, נמי בגדי. ומהא נפקא ליה שבגדי שתים הוי מום אבל שלש לא.

ולא היא, אלא רישא דמתניתין גבי אוזן איירי בגדי. וסיפא גבי זנב איירי בטלה. אבל בגדי, רק באחת הוי מום וכדקתני בברייתא.

מתניתין:

רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: את שיבלת בעינו,

ושנפגם עצם ידו ועצם רגלו⁽³¹⁾.

ושנפסק עצמו של פיו העצם שלמעלה מן החניכיים. [והחניכיים עצמם שנינו לעיל לט א דאפילו נפגמו או נגממו הוי מום].

עינו אחת גדולה ואחת קטנה.

אזנו אחת גדולה ואחת קטנה. ובלבד שיהיה ההבדל בין האזנים ניכר לכל, במראה. אבל לא שההבדל יהיה ניכר במודה, שבראית העין אינו ניכר, אלא על ידי שמדדו הבחינו שיש הבדל.

רבי יהודה אומר: אחת מביציו גדולה כשתים בחברתה הוי מום.

ולא הודו לו לרבי יהודה חכמים.

31. לעיל תנן נשבר עצם ידו ורגלו הוי מום משמע שנפגם לא הוי מום, כי שם מיירי בלא ניכר השבר כמבואר בגמ' לעיל והכא מיירי שניכרת הפגימה שנפגם העור והבשר עד העצם, חזו"א סי' כה ס"ו.

כך, רש"י. ועי' בתורע"א על המשניות מה שהקשה בזה].

30. עיין רש"י שרש"י לא גריס בסיפא "זנב הגדי" אלא "זנב שהוא דומה לשל חזיר".

ב. בעינו, בשחור, הוי מום גמור [אף דלית בה עצם].

ג. בעינו, בלבן, ויש בה שער, פסול למזבח. ולא הוי מום גמור לשחוט עליו בחוץ.

ד. בעינו, בלבן, ואין בה שער, כשר למזבח.

שנינו במשנה: עינו אחת גדולה ואחת קטנה.

תנא: גדולה — כשל עגל. קטנה — כשל ארז.

שנינו במשנה: אזנו אחת גדולה וכו' רבי יהודה אומר: שתי ביציו וכו' ולא הודו לו חכמים.

והוינן בה: ורבנן, דלא הודו לו בביצים, עד כמה תהא חברתה קטנה ומכשרי?

ומשנינן: תניא: אחרים אומרים: אפילו אינה לביצה השניה אלא כפול כשרה.

מתניתין:

זנב העגל שאינה מגעת באורכה לערכוב, לפרק שבירך [וכדמפרש לקמן], בזה אמרו חכמים: כל מרבית עגלים כן! כך דרך תרבותם וגידולם של העגלים שזנבם מגיע עד הערכוב. וכל זמן שהן העגלים מגדילין, הן נמתחות עד למטה. הלכך אם הזנב אינו מגיע לערכוב הוי מום.

באיזה ערכוב אמרו?

רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: בערכוב שבאמצע הירך. וכדמפרש בגמרא.

ומקשינן: וכי יבלת דלית לה עצם הנמצא בגופא, פפולי הוי?! והרי תלתול בעלמא הוא וכשר אפילו למזבח [חתיכות בשר התלויות נקרא "תלתול"]?!?

דתניא: רבי אלעזר אומר: בעלי התלתולין, פפולין באדם כהן דאינו שווה בזרעו של אהרון, וכשירין בבהמה.

והדריןן מדלעיל, ומתריצין: אלא מתניתין אידי ואידי ביבלת בעינו. ולא קשיא, הא דהוי מום גמור, כשהיבלת נמצאת בשחור של העין הא דפסול רק למזבח, כשהיבלת בלבן שבעין.

ופרכינן: והא תניא לעיל [לח, ב']: אין מומיין בלבן וכשר אפילו למזבח, [והטעם, דלבן אינו עין אלא שומן העין].

ומתריצין: אלא אידי ואידי, בין מתניתין דלקמן דיבלת מיפסל למזבח ובין הא דתניא אין מומיין בלבן, מיירי בלבן. ואמר ריש לקיש לא קשיא. הא דקתני במתניתין אין שוחטין במקדש מיירי דאית בה ביבלת שער, ופסול הואיל והוא מגונה. הא דתניא אין מומיין בלבן וכשר לשחוט במקדש, דלית בה שער.

ומתניתין דידן דקתני דהוי מום גמור, איירי בשחור של עין, ואף על גב דלית בה עצם. ויבלת דקרא איירי ביש בה עצם ואפילו בגופו.

נמצא שלמסקנא יש בזה ד' סוגים:

א. יבלת בגופו, אם יש בה עצם הוי מום גמור ואם אין בה עצם כשר אף למזבח.